

UTRIKESUTSKOTTETS UTLÅTANDE 11/2009 rd

Statsrådets utredning med anledning av statsrådets ställningstaganden om ändringar i Europeiska rådet på grund av Lissabonfördraget

Till utrikesutskottet

INLEDNING

Remiss

Stora utskottet sände den 4 december 2009 Statsrådets utredning med anledning av statsrådets ställningstaganden om ändringar i Europeiska rådet på grund av Lissabonfördraget (E 162/2009 rd) till utrikesutskottet för eventuella åtgärder.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- statsminister Matti Vanhanen
- utrikesminister Alexander Stubb

- statssekreterare för EU-frågor Kare Halonen, understatssekreterare för utrikesärenden Esko Hamilo och specialsakkunnig Anna-Mari Vimpari, statsrådets kansli
- rättschef Päivi Kaukoranta och biträdande avdelningschef Liisa Talonpoika, utrikesministeriet
- kanslichef Päivi Kairamo-Hella, republikens presidents kansli
- chef för representationen Eikka Kosonen, Europeiska kommissionens representation i Finland.

UTREDNINGEN

Förslag

Den mest betydande förändringen som Lissabonfördraget för med sig i det institutionella systemet är att Europeiska rådet får en starkare ställning. Europeiska rådet blir en EU-institution och fattar juridiskt bindande beslut. De här ändringarna syns i beredningen av Europeiska rådets möten och i arbetet i rådet.

Regeringens ståndpunkt

Enligt grundlagen svarar statsrådet för den nationella beredningen av beslut som fattas i Europeiska unionen och beslutar om Finlands åtgärder som hänför sig till dem. Enligt grundlagen

ska statsministern också ge riksdagen eller dess utskott information om ärenden som behandlas vid Europeiska rådets möten. Enligt grundlagsutskottet gäller statsrådets befogenheter alla frågor som faller inom unionens behörighet och ska behandlas i Europeiska rådet, alltså även frågor som gäller unionens gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik. Med denna motivering är Finlands medlem i Europeiska rådet, som blivit en EU-institution, och Finlands representant vid rådets möten statsministern, som svarar inför riksdagen.

När Finland formulerar sin ståndpunkt till viktiga utrikes- och säkerhetspolitiska EU-frå-

gor handlar regeringen i nära samråd med republikens president. De gemensamma mötena mellan det utrikes- och säkerhetspolitiska ministerutskottet och republikens president är ett lämpligt forum för detta ändamål. Dessutom ser re-

geringen till att republikens president i varje enskilt fall på behörigt sätt informeras om de utrikes- och säkerhetspolitiska frågor som behandlas i Europeiska unionen.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Utskottet har ingenting att anmärka mot statsrådets ståndpunkt. Utskottet understryker att när det handlar om att formulera Finlands hållning till viktiga utrikes- och säkerhetspolitiska EU-frågor ska statsrådet handla i nära samråd med republikens president för att garantera att vi har en samordnad och konsekvent utrikespolitik. Utrikesutskottet ser det som angeläget att statsrådet utreder om det med anledning av att Lissabonfördraget har trätt i kraft behövs en utvärdering av de former för kontakterna mellan statsrå-

det och republikens president som tidigare har konstaterats vara ändamålsenliga (dvs. mötena mellan republikens president och utrikes- och säkerhetspolitiska ministerutskottet, republikens president och statsministern och republikens president och utrikesministern).

Utlåtande

Utrikesutskottet meddelar

att utskottet inte har någonting att anmärka mot statsrådets ståndpunkt.

Helsingfors den 17 december 2009

ordf. Pertti Salolainen /saml
vordf. Markku Laukkanen /cent
medl. Pekka Haavisto /gröna
Eero Heinäluoma /sd
Antti Kalliomäki /sd
Ilkka Kanerva /saml
Timo Kaunisto /cent (delvis)
Kimmo Kiljunen /sd
Katri Komi /cent

Annika Lapintie /vänst
Elisabeth Naucélér /sv
Aila Paloniemi /cent
Pekka Ravi /saml
Eero Reijonen /cent
Jutta Urpilainen /sd
Ben Zyskowicz /saml
ers. Juha Korkeaoja /cent (delvis)
Heikki A. Ollila /saml.

Sekreterare var

utskottsråd Olli-Pekka Jalonen.

AVVIKANDE MENING

Vi beklagar oss över att majoriteten i utskottet på ett helt exceptionellt sätt har avbrutit utfrågningen av sakkunniga. Detta innebär att utskottet de facto inte har haft möjlighet att utföra sitt arbete.

Vi anser att utskottet på detta stadium i första hand borde ha antecknat statsrådets skrivelse för kännedom i stället för att konstatera att det inte har någonting att anmärka.

I enlighet med sitt uppdrag borde utrikesutskottet ha fäst större vikt vid hur Finlands utrikespolitik ska ledas efter det att Lissabonfördraget trätt i kraft och vad statsrådets skrivelse i praktiken betyder för ledningen av utrikespolitiken. Utskottets exceptionellt korta utfrågning av sakkunniga visade att det finns många delområden för vilkas del statsrådets ståndpunkt inte ger tillfredsställande svar på de frågor som aktualiserats eller som annars skulle kräva betydligt mera eftertanke.

Vi understryker att Lissabonfördraget inte ändrar de nuvarande fördragens bestämmelser om att EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik baserar sig på ett samarbete mellan medlemsstaternas regeringar. Beslutanderätten i fråga om utrikespolitiken har alltså inte överförs till unionen genom det fördrag som trätt i kraft.

Beslut inom unionen om riktlinjerna för den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken bygger på enhällighet. Ståndpunkterna om EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik godkänns alltså inte med kvalificerad majoritet (ett undantag är ärenden som gäller förfarandet vid verkställigheten av beslut). När det vid utfrågningen av utrikesministeriets sakkunniga framgick att det också inom utrikesministeriet förekommer felaktiga uppfattningar om frågan, är det uppenbart att Lissabonfördragets inverkan på genomförandet av EU:s utrikes- och säkerhetspolitik och Finlands handlingsstrategi i detta sammanhang kräver ytterligare begrundande om verkställigheten av utrikespolitiken.

Statsrådets skrivelse tar inte någon ställning till om det ligger i Finlands intresse att eftersträva en eller två representanter i Europeiska rådets möten. Vid utfrågningen av sakkunniga framgick det att 15 medlemsländer hade protesterat mot Sveriges beslut att endast inbjuda en representant till mötet i december. Det är alltså fortfarande helt möjligt att det framöver också kommer att arrangeras toppmöten i vilka två representanter för medlemsländerna deltar.

Vid utfrågningen av sakkunniga i utskottet ansåg statsministern att presidenten även framöver kan delta i Europeiska rådets möten eller andra toppmöten som den andra representanten. I statsrådets skrivelse behandlas den här frågan emellertid inte alls och man har inte heller skapat procedurer för hur ärendet ska beredas. Det ligger också i framtiden i Finlands intresse att hålla fast vid möjligheten att presidenten kan delta när för Finland viktiga utrikes- och säkerhetspolitiska ärenden behandlas.

Finlands utrikespolitik bör under alla förhållanden vara enhetlig oberoende av om det gäller utrikespolitiska ståndpunkter i EU, FN eller bilaterala relationer. Detta förutsätter intensivare samverkan mellan republikens president och statsrådet. När presidenten är närvarande vid utrikes- och säkerhetspolitiska utskottets möten bör de viktigaste utrikespolitiska riktlinjer som upptas till behandling i EU:s institutioner diskuteras på förhand. Vi anser det värt att överväga att både statsministern och presidenten i fortsättningen kan föreslå att utskottet ska sammanträda. Samarbetsförpliktelsen gäller ju både presidenten och statsrådet. För att utrikes- och säkerhetspolitiska utskottets roll också i praktiken blir starkare behövs det större resurser för beredning i utskottet, t.ex. ett mindre sekretariat.

Det är synnerligen uppenbart att det behövs både utveckling av utrikes- och säkerhetspolitiska utskottets arbete och regelbundna kontakter mellan presidenten, statsministern och utrikesministern.

UtUU 11/2009 rd — E 162/2009 rd

Vi väntar oss att regeringen lämnar en separat utredning till riksdagen om vilka åtgärder regeringen i praktiken har vidtagit i syfte att stärka samverkan inom utrikespolitiken med respekt

för presidentens roll och uppgifter som ledare av utrikespolitiken. Utredningen bör lämnas genast efter att följande riksmöte öppnats.

Helsingfors den 17 december 2009

Eero Heinäluoma /sd
Antti Kalliomäki /sd
Kimmo Kiljunen /sd

Jutta Urpilainen /sd
Annika Lapintie /vänst